

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11174970>

CHET TILLARINI O'QITISHNING AHAMIYATLI JIHATLARI

Zaripova Aziza Shaxobiddinovna

SamDCHTI tayanch doktoranti

Zaripovaaziza23@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola ingliz tilini samarali egallash va uni amalda oson qo'llay olish uchun turli xil metodlarni yoritib berishni, ta'lim jarayonida chet tillarni o'qitish metodlari va bir qancha innovatsion yondashuvlar haqida ma'lumotlar berishni maqsad qilib olgan, hozirgi kunda ingliz tilini o'rganish va uni samarali o'rgatish eng dolzarb muammoligicha qolmoqda va ushbu tadqiqot natijalari o'qish jarayonida innovatsion yangiliklarni, metodlarni qo'llay olish qobiliyati yangi materialni ancha tez, qolaversa, oson tushunilishi uchun imkoniyat beradi degan xulosaga kelindi.

***Kalit so'zlar:** An'anaviy yodashuvi, o'qitish metodlari, gumanistik yondashuv, kommunikativ yondashuv, muammoli yondashuv.*

ВАЖНЫЕ АСПЕКТЫ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

АННОТАЦИЯ

Целью данной статьи является освещение различных методов эффективного усвоения английского языка и возможности легко использовать его на практике, предоставление информации о методах преподавания иностранных языков и некоторых инновационных подходах в образовательном процессе. Эффективное обучение остается наиболее актуальной проблемой и. По результатам данного исследования сделан вывод, что возможность

использовать инновационные инновации и методы в процессе чтения дает возможность гораздо быстрее и легче понять новый материал.

Ключевые слова: традиционный подход, методика обучения, гуманистический подход, коммуникативный подход, проблемный подход.

IMPORTANT ASPECTS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES

ABSTRACT

This article aims to highlight various methods for effective acquisition of the English language and to be able to use it easily in practice, to provide information about the methods of teaching foreign languages and several innovative approaches in the educational process. 'learning and its effective teaching remain the most urgent problems and. The results of this research concluded that the ability to use innovative innovations and methods in the process of reading gives an opportunity to understand the new material much faster and easier.

Key words: traditional approach, teaching methods, humanistic approach, communicative approach, problem approach.

KIRISH

Butun jahon bo'ylab chet tillarni o'rganish va uni amaliyotda qo'llay olish o'z muhimligini yo'qotmay kelmoqda. Bu borada Respublikamiz mustaqillikka erishganidan so'ng turli xorijiy tillarni o'rganishga bo'lgan qiziqish sezilarli darajada oshdi va o'z navbatida xorijiy tillarni tez va samarali o'rgatish ham dolzarb masalalardan biri sanalmoqda. Xususan, jahonning eng talab ko'p bo'lgan tillaridan biri bo'lgan va hozirda butun dunyo bo'ylab 40 foiz aholining ikkinchi muloqot tiliga aylangan ingliz tilini samarali o'rganish muhimligicha qolmoqda. Qisqa fursatda chet tillar bo'yicha mamlakatimizda uzluksiz ta'lim tizimi uchun davlat standartlari ishlab chiqildi, ta'limning barcha bosqichlari bitiruvchilarining tayyorgarlik darajasiga qo'yiladigan talablar belgilandi. Navqiron avlodni jismonan sog'lom, intellektual

rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan, qat'iy hayotiy pozitsiyaga ega, Vatanga sodiq qilib tarbiyalash, demokratik islohotlarni chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonida ularning ijtimoiy faolligini oshirish 2017- 2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida muhim vazifalar sifatida belgilangan [1; 70].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Qiziqarli o'quv jarayonlarini tashkillashtirish har doim dolzarb masalalardan biri bo'lib hisoblangan. Xususan, o'qitish texnologiyalaridan foydalanishning bir qancha nazariyalari va amaliyoti masalalari, ularni qo'llashning metodik va didaktik asoslari, shuningdek, yangicha onlayn ta'lim jarayonini yurtimizda qo'llash masalalari yurtimiz tadqiqotchi olimlari A.Abduqodirov, N.Muslimov, U.Begimkulov, A.Hayitov, M.Lutfillaev, N.Taylaqov, MDH olimlari Ye.Polat, A.Andreev, N.Naydenova, G.Levkin, I.Varganova, N.Valyushina, R.Pimonov, N.Gavrilov, I.Zadorojnyaya, S.Berejnaya, M.A.Malsheva, S.Bogdanova va Xorij olimlari A.Amadco, I.Allen, J.Seaman, D.Keegan, H.Kappel, B.Lehmann, J.Loeper, B.Holmberg, M.Dougiamas, P.Taylorlar tomonidan o'rganib chiqilgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Oxirgi bir necha yillardan buyon ta'lim texnologiyalari sferasida ingliz tilini o'qitishda juda ko'p takliflar mavjudligini inobatga olsak, «Siz qaysi samarali metod orqali darsni o'tkazasiz?» degan savol yanada dolzarblashib, intellektual ta'lim olishga bo'lgan talabning darajasi o'sganligi namoyon bo'ladi. Bugungi kundagi Ta'lim bozori xorijiy tillarni o'qitish bo'yicha har xil turdagi o'quv kurslarni taklif etayotgan shiddatli zamonamizda, ishbilarmon o'z vaqtini mazmunli va foydali o'tkazishni va bilimni rivojlantirishni o'ylaganlar ko'p hollarda « Bir oy ichida ingliz tilini o'rganamiz», «Tezkor o'rganish», «0 dan cho'qqigacha ekspres metodda tez va oson » va boshqa shu kabi nomlardagi qisqa muddatli kurslarni tanlashadi. O'z o'zidan savol paydo bo'ladi mazkur o'qitish kurslaridagi metodlar qay darajada samarali? Barchamizga ma'lumki yaqinlashgan ham ingliz tilini o'qitishda ko'p holatlarda grammatikaga e'tibor berilardi. Kata va kichik matnlar tarjimasiga, ba'zi holatlarda

esa kichik mavzulashtirilgan matnlarni yod olish va diktant yozishga juda ko'p vaqt ajratilardi . Shu kabi metodlar mashaqqatli mehnatni talab etardi va darsni zerikarli bo'lib qolishiga olib kelardi. Hozirgi kun ta'lim bozorida esa asosiy taflif o'rganuvchining talabiga qarab yuzaga kelmoqda. Bugungi kunga kelib esa ingliz tili o'rganuvchilariga bir necha samarali va qiziqarli metodlar taklif etilmoqda. Shu kabi metodlardan biri – fundamental metod bo'lib, kamida 2-3 yillik o'qishni, grammatikani yaxshi o'zlashtirishni talab qiladi va asosan, professional tarjimonlarni tayyorlashda muhim hisoblanadi, o'qish yakunida talabalar o'z sohasining ustasi yoki «native speaker», ya'ni til egasi bilan tenglashish darajasiga erishadilar. Bu metod asosida til real va to'liq muloqot vositasi sifatida o'rganiladi. Hozirgacha ham fundamental metod o'z shaklini o'zgartirmagan, ammo boshqa bir nechta metodlar aynan fundamental metod bilan raqobat maydoniga chiqishgan. Keyingi samarali metod esa – lingvososiomadaniy metoddur, bu metod tilni ijtimoiy va madaniy muhitda o'rganishni talab etadi. Ushbu metodni qo'llovchilar, talabalar «o'lik» leksik-grammatik shakllarni o'rganishni o'z oldilariga maqsad qilib qo'yilishini yoqlashmaydi. Ularning fikricha, «shaxs – madaniyat mahsulidir. Demak, til ham». Aksariyat holatlarda tilni ijtimoiy hayot bilan muvofiq o'rganmaslik ko'pgina xatolarni keltirib chiqaradi. Masalan, ingliz tilini o'rganuvchi talaba bir qarashda grammatik jihatdan to'g'ri bo'lgan *The Queen and Her relatives* (qirolicha va unga aloqadorlar) iborasini ishlatishi mumkin, ammo britaniyalik fuqaro *The Royal Family* (qirollik oilasi) nazarda tutilayotganini qiyinchilik bilan tushunadi [2:103].

Bugungi kunga kelib, o'qituvchilar an'anaviy grammatika va tarjima mashqlaridan asta-sekinlik bilan uzoqlashmoqdalar. Ular chet tilini chuqur o'zlashtirish uchun har xil usullardan, mashqlardan foydalanmoqdalar va grammatik bilimlarni faqatgina so'zlashuv mahoratlarini shakllantirish uchun qo'llamoqdalar. Mashqlar esa tinglash, o'qish, yozish va shu kabilarni qamrab olishi bilan harakterlanadi.

Madaniy yondashuv bu yondashuvning asosiy maqsadi madaniyatlararo moslashuvchanlikni shakllantirishdir. O'qituvchi vazifani hisobga olgan holda mashqlar tizimini tanlaydi ya'ni bu metod individual o'qitishga asoslangan bo'lib,

xorijiy tilni o'rganishning madaniy yo'nalishini o'zida aks ettiradi. Xorijiy tilni o'rgatishning zamonaviy metodlarida til o'qitish lug'at, talaffuz, fonetika, grammatika, nutq, til, tushunish va tushuntirib berish kabilarga taqsimlanadi. Ammo bunga qaramasdan, o'rganishning amaliy maqsadi madaniyatlararo muloqotni ta'minlashda to'g'ridan-to'g'ri qobiliyatga bog'liq va mashqlarning yetarli darajada to'g'ri tanlanganligi tamoyili muhim rol o'ynaydi bu yondashuvda. Talabalarturli xil bosqichlardagi madaniyatlararo muloqotda qatnasha olishlari uchun o'qituvchi topshiriqlarni xar tomonlama saralagan holda belgilashi lozim.

Muammoli yondashuv bu yondashuv amaliy xorijiy tilning turli aspektlarini rivojlantirishga imkon beruvchi yana bir muhim yo'nalishlardan biri bo'lib, o'rganuvchi shunchaki ma'lumotni qabul qiluvchi passiv ob'ekt emas, jarayonning qatnashchisi bo'lishi lozim. Muammoli o'rganish xorijiy tilni o'qitishning innovatsion metodlarini anglatib, talabaning fikrlashi va individual rivojlanish mahoratlarini bildiradi. Bu yondashuvning asosiy maqsadi talabalarni jarayonga jalb qilish orqali ularni o'zlarining shaxsiy yaratish, o'rganish, bilim olish ko'nikmalarini shakllantirishdir va bu ta'lim berishning keyingi rivojlangan bosqichi deb topilgan. Ular keltirilgan ma'lumotlarni o'rganibgina qolmasdan, o'z taxminlarini ilgari suradilar, baxs-munozara olib boradilar. Shuning uchun ham muammoli o'rgatish talabalarda o'ziga bo'lgan ishonchni paydo qiladi hamda izlanish va o'qitish mahoratlarini shakllantirishga hissa qo'shadi. Mahoratli o'qituvchi darsda rivojlantirish, umumlashtirish va egallangan bilimni nazorat qilish uchun muammoli vaziyatni vujudga keltiradi. Muammoli vaziyatni yaratishdan maqsad esa turli-tuman dalillarni nazariy ravishda tushuntirib berishga motivatsiyani shakllantirish, hayotiy vaziyatlarni batafsil tahlil qilishga o'rgatishdir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tilni chuqurroq samarali o'rganish, oson muloqotga kirishish uchun yuqorida sanab o'tilgan uchta metodni o'z o'rnida qo'llagan holda ingliz tilini o'rganuvchilarga o'qitish lozim. Fikrimizcha, eng avval talabani ingliz tilida so'zlashga o'rgatib, tilga qiziqtirib ikkinchi bosqichda shu tilda o'ylashga

o‘rgatish ko‘proq foydali bo‘ladim bu esa o‘z navbatida ancha qiyin, ammo amalga oshirish mumkin bo‘lgan jarayon. Buning uchun ingliz tili o‘qituvchisi dars berish metodini standart an’anaviy yondashuvdan tashqari turli tuman o‘yinlar, boshqa o‘rganuvchilar bilan muloqot, xatolarni topish bo‘yicha har xil mashqlar, matnlarning qiyosiy tahlili kabilar bilan boyitishi lozim.

Ingliz tilini o‘qitishning yana bir usuli – intensiv metoddir. Uning asosini muloqot va so‘zlashish uchun eng zarur iboralarni yodlash tashkil etadi va til o‘rganish uchun mazkur metodni tanlagan talaba Bayron asarlarini aslyatda o‘qiy olmasligi mumkin, biroq zarur payti o‘z suhbatdoshi bilan chet tilida muloqotga kirisha oladi. Intensiv metod orqali dars o‘tayotgan o‘qituvchi, dialoglarni qurol qilib oladi. Shuni ta’kidlash lozimki, bu orqali ham ikki haftada ingliz tilini o‘rganish mumkin lekin mehnatsevar, o‘z ustida ishlaydigan talabalar bu metod orqali tilni uch oyda bimalol o‘zlashtirishlari va bimalol suhbatga kirishishlari mumkin.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning «O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida»gi PF-4947-sonli farmoni. 2017-yil 7-fevral. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami Toshkent sh.,2017-y., 6-son, 70-modda.
2. Артемов В. А. Психология обучения иностранному языку. — М.: Педагогика, 1989. – 103 б.
3. Murneva M.I. Nolingvistik fakultetlarda ingliz tilini o‘qitishning zamonaviy texnologiyasi: fan yoki san’at? / M.I. Murneva , N.A. SHestakova, E.V. Samoylova // Filologiya fanlari. Nazariya va amaliyotga oid savollar. - Tambov. - 2018. - No 3-2 (81). - S. 415-418.